

גליונות לעיון בפרשת השבוע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
סנת הארבע עשרה

בלק(תשט"ו)

כ"ג ה' נבואת בלעם.

כ"ג ה' ויטם ה' דבר כפי בלעם.

ילקוט שמעוני רמז תשס"ה
עיי' גם סנהדרין ק"ה ע"ב) ויטם ה' דבר כפי בלעם. ר' אליעזר אומר:
מלאך. ר' יוחנן אמר: חכה. ד"א: מעיקם את פיו ועקמו כאדם שקובע
מסמר בלוח.

רמב"ן: יט מפרטים, כי לא ידע בלעם בדברים, אך ה"מלא אותו דברים ואמר
לו: "טוב אל בלק וכה תדבר", כי יצאו הדברים מפיו.
ואולי כן דעת רבותינו טאמרו: "עקם את פיו ועקמו כאדם שקובע מסמר
בלוח. ר' אלעזר אומר: מלאך היה. ר' יהושע אומר: חכה."
ואינו נכון בעיני בעבור אמרו: "שומע אערי אל" (כ"ד ג') ואמר
"מחזה טדי יחזה" (כ"ד ג')

אבל טעם "ויטם" הלמוד שלמדו הדברים שיגרס אותם בפיו ולא יטכח
ולא יפיל מהם דבר, כטעם (דברים ל"א י"ט) "ולמדה את בני ישראל טימה
בפיהם", וכן (שמואל ב' י"ג ל"ב) "כי על פי אבשלום היתה טימה".

רמב"ם מורה נבוכים מאמר ב' פרק מ"ה:
והמדרגה הטניה (מהנבואה) הוא שימצא האדם כאלו ענין אחד חל עליו
וכח אחד התחזק ויטמיהו לדבר, וידבר בהכמות או בתושבחות, או בדברי
אזהרה מועילים, או בענינים הנהגיים או אלוקיים, וזה כלו בעת היקיצה
והשתמש החושים על מנהגיהם, וזהו אשר יאמר עליו שהוא מדבר ברוח
הקדש. ובזה המין מרות הקדש חבר דוד תהלים וחבר שלמה מטלי
וקהלת וסיר הטירים... (עיי' שם באריכות). ודע שבלעם גם כן מוצא
הכח היה, בעת שהיה טוב, וזה הענין רוצה באמרו "ויטם ה' דבר כפי
בלעם, כאלן הוא אומר שברוח ה' ידבר, ומזה הענין אומר הוא על עצמו:
"שומע אמרי אל".

1. הסבר מהו ההבחל בין ר' אליעזר ובין ר' יוחנן בילקוט שמעוני.
2. א. הטוה לדברי הרמב"ן כאן עד "ואינו נכון בעיני" את המקומות
הבאים טעם יפרט מדרטי חז"ל:
בראשית י"א כ"ה ד"ה על פני תלך החל מן "כי אברתם אשר
נולד בכותא חלק על...". עד "כדברי
רבותינו".
בראשית ל"ז ט"ו ד"ה וימצאו איט, ביחוד מן "ולהודיענו
עד כי הגזרה אמת...".
סמות ג' י"ג ד"ה ואמרו לי מה טמו החל מן "ורבותינו
נתעוררו לזה" עד "וזה פירוט נכון באגדה".
ויקרא ט"ז ד"ה קרב אל המזבח החל מן "ויט אומרם היה
אהרן וואה"עד "רצה ה' את מעטיו".
הסבר ע"פ חמטת הדוגמאות האלה, מהי דרכו של הרמב"ן בפרט
את מדרטי חז"ל.
3. כמה טונה הרמב"ן בהסקפתו על נבואת בלעם (בדבריו החל מן
"אבל טעם "ויטם") מדעת חז"ל ומהו נמוקו?
4. התוכל להסיר את הלונת הרמב"ן ("ואינו נכון בעיני בעבור...")
מעל דברי חז"ל?
5. האם קרוב הרמב"ם בהסקפתו על נבואת בלעם לדברי חז"ל או
לדברי הרמב"ן או בחר לו דרך שלילית?